

Genesteld aan uw hart

Over een pelgrim op weg naar een heilige plaats

In Liedboek - Zingen en bidden in huis en kerk staat in de rubriek 'Aanvang' het lied 'Genesteld aan uw hart' (Lied 282). De redactie nodigde Margreeth Chr. de Jong uit om voor dit nummer een bewerking over dit lied te schrijven.

Het lied 'Genesteld aan uw hart' werd gedicht door Sytze de Vries (geb. 1945), die met 78 liedteksten en 26 vertalingen van liederen een aanzienlijke bijdrage aan het nieuwe liedboek leverde. Christiaan Winter (geb. 1967) componeerde de melodie. Met 42 bijdragen is ook zijn bijdrage aan de liedbundel respectabel. Daarbij kan het groot aantal liedzettingen dat hij schreef voor de begeleidings- en de koorbundel niet onvermeld blijven.

Sytze de Vries en Christiaan Winter werkten acht jaar samen in de Oude Kerk in Amsterdam; De Vries was er van 1988 tot 2005 predikant, en Winter van 1996 tot 2018 kerkmusicus.

In de Oude Kerk-gemeente ontstonden in de jaren negentig de Amsterdamse Katernen, waaraan naast De Vries en Winter ook Willem Vogel (1920-2010) bijdragen leverde in de vorm van nieuwe teksten en nieuwe melodieën. Zo kwamen nieuwe liederen tot stand. Dat zou allemaal logisch en voor de hand kunnen liggen, maar wanneer we terugblikken is het bijzonder te noemen. Want toen ds. Johan Hendrik van Beusekom met emeritaat ging en werd opgevolgd door Sytze de Vries, lag er voor de laatste de opdracht om te komen tot een sterfhuisconstructie voor deze kerkelijke gemeente. Echter, het tegenovergestelde geschiedde: Willem Vogel en Sytze de Vries waren in staat de gemeente weer te laten opbloeien. In de jaren negentig ging het de Oude Kerk-gemeente voor de wind en kon naast Willem Vogel een tweede kerkmusicus worden aangesteld in de persoon van Christiaan Winter.

Het lied 'Genesteld aan uw hart' is ontstaan in die heroplevingsperiode van de Oude Kerk-gemeente. Het lied werd

in 1999 geschreven voor de wijding van Mattijs Ploeger tot priester van de Oud-Katholieke Kerk in datzelfde jaar. Bij deze gelegenheid boden Sytze de Vries en Christiaan Winter, beide bevriend met Ploeger, hem dit lied aan. Ploeger had een promotiestudie afgerond over de kerk als eucharistische gemeenschap, anders gezegd: de kerk is daar, waar de Maaltijd van de Heer wordt gevierd. Vanwege het onderwerp van de promotiestudie vervult de Maaltijd van de Heer dan ook een belangrijk thema in dit lied.

Sytze de Vries. Foto: Ernst de Jong

In 2002 verscheen het in de liedbundel *Tegen het donker*, een bundel met liederen van Sytze de Vries. In 2009 werd het ook opgenomen in *Jij, mijn adem*, eveneens met liederen van De Vries. In eerstgenoemde bundel kreeg het een plek in de rubriek 'Maaltijd van de Heer', terwijl het in *Jij, mijn adem* een plek vond in de rubriek 'De gemeente bijeen'.

De tekst

Wat opvalt is dat in het *Liedboek - Zingen en bidden in huis en kerk* niet alle zeven strofen zijn opgenomen. Daardoor vormen deze vier strofen een lied dat goed bij de opening van een dienst gezongen kan worden.

In de eerste strofe vallen het woord 'altaar' en 'huis' op, een regelrechte reminiscentie aan Psalm 84. Het is duidelijk dat De Vries zich heeft laten inspireren door Psalm 84: 2-5. De oude psalmtekst is een inspiratiebron geworden voor een nieuw lied. De in de laatste tekstregel genoemde loofhut geeft het huis iets kwetsbaars mee, want essentieel voor een loofhut is dat door de dakbedekking heen zon, maan en sterren zichtbaar zijn als symbool van overgave aan Gods bescherming.

In de tweede strofe vervolgt De Vries met waartoe wij als pelgrim in de loofhut zijn. Daar wordt 'uw woord van kracht'. 'Dat mij herschept en adem geeft' refereert aan een ander lied van De Vries: 'Zolang wij ademen schept Gij in ons de kracht'. Dat ademen, dat óp-ademen, werkt herscheppend. Zo wordt de ziel leven ingeblazen. Het 'fluisteren in het oor' suggereert een intieme nabijheid van Gods stem; God die op ons wacht.

In de derde strofe wordt Gods wachten duidelijk. Hij heeft de Tafel voor ons aangericht. Brood en wijn staan gereed om uitgedeeld te worden. Aan Tafel gaan is ontvangen wat gedeeld wordt. Intiem en intens sluit De Vries de strofe af: ik word een bloedverwant.

Als vervolg op de derde strofe legt De Vries uit wat de geheimenis is, dat we aan Tafel deelachtig worden aan zijn lichaam en bloed. God wordt als in ons midden wonende zoon aangeduid. Christus' opstanding is synoniem voor de onoverwinnelijke zoon. Een verwijzing naar Psalm 84: 12 waarin staat dat in dit pelgrimslied God als zoon en schild wordt beleden.

En dan eindigt het lied in dit liedboek. Dat vind ik jammer en was mijns inziens ook niet nodig geweest. Strofe 4 laat in het midden op welk moment van de dienst we zijn aangekomen. Enerzijds staan we gereed om de Maaltijd van de Heer te vieren ('doet proeven wat ophanden is') en anderzijds geeft het de indruk dat we het Avondmaal al gevierd hebben ('Dit brood in onze mond ... is ons gedeeld geheimenis / onthult hoe Gij, o zoon, / al in ons midden woont'). Nu hoeft niet iedere letter van een gedicht ontrafeld te worden, want daarmee kan het tekort worden gedaan en zelfs ontkracht worden. Vanuit de andere bundels zijn echter de overige strofen bekend en dan valt op dat de zeven strofen een eenheid vormen. Vanaf de vijfde strofe is het een lied dat na de Maaltijd van de Heer gezongen kan worden.

De vijfde strofe opent met 'God, uw goedgeefsheid smaakt naar meer'. Deze tekst doet denken aan Psalm 34: 9a, 'Proef en geniet de goedheid van de Heer' (NBV). Een psalm die nogal eens gezongen, gelezen of aangehaald wordt bij de viering van het avondmaal. De Vries vervolgt deze strofe met 'en wekt het lied in mij: U zingen maakt van vrezen vrij, nu liefde woord voor woord mijn mond heeft aangeraakt.' Met deze liedtekst op de lippen hebben we gedeeld, gevierd.

De zesde strofe opent met 'En roep ik om gehoor' en doet denken aan Psalm 77: 2b: 'luid roep ik God - dat Hij mij

1 Genesteld aan uw hart
en aan uw altaar kind aan huis,
pelgrim die schuilt,
zo ben ik thuis
bij U, mijn God, die in
uw loofhut mij bewaart.

2 Hier wordt uw woord van kracht,
dat mij herschept en adem geeft,
de ziel wil zijn van al wat leeft.
Het fluistert in mijn oor
hoe vurig Gij mij wacht.

3 Hier leef ik uit uw hand,
een tafel is ons aangericht.
Ik deel het brood
dat Pasen sticht,
ik smaak de beste wijn
en word een bloedverwant.

4 Dit brood in onze mond
doet proeven wat ophanden is,
is ons gedeeld geheimenis
onthult hoe Gij, o zoon,
al in ons midden woont.

5 God, uw goedgeefsheid smaakt
naar meer en wekt het lied in mij:
U zingen maakt
van vrezen vrij,
nu liefde woord voor woord
mijn mond heeft aangeraakt.

6 En roep ik om gehoor,-
dankzij de adem van uw Geest
weet ik hoe Gij
mijn leven leest,
mijn naam noemt en bewaart
en mijn gebed verwoordt.

7 Wij leven uit uw hand.
Gij zaait uw woord, het rijpt als graan.
Brood is van hand
tot hand gegaan:
uw Zoon is onder ons
met liefde voortgeplant.

hoort' (NBV). Het vervolg, 'dankzij de adem van uw Geest weet ik hoe Gij mijn leven leest', grijpt ten dele terug op strofe 2 waarin het woord adem geeft.

In de slotstrofe worden Schrift en Tafel in één beweging genoemd. Want waarom zou je de Tafel van de Heer niét vieren? Het uitdelende aspect brengt De Vries hier onomwonden onder woorden met 'Brood is van hand tot hand gegaan.' En in de laatste regel is hij net zo helder in zijn uitleg: 'uw Zoon is onder ons met liefde voortgeplant.' *Agapè* betekent 'liefdemaal', de Maaltijd zoals deze bij de eerste christenen werd gevierd.

De melodie

Vanwege de liefde voor de Engelse kerkmuziek van zowel Mattijs Ploeger als Christiaan Winter componeerde laatstgenoemde een melodie die sterk aan de Engelse hymnen doet denken. De sext is een belangrijk en terugkerend interval in deze, uit zes regels bestaande, melodie. De eerste regel werkt vanuit een kwint-sprong naar de sext toe en eindigt op de medianttoon *g*. Direct in de tweede regel keert de melodie terug naar de sexttoon *c*. Het begin van regel twee kent in de eerste drie noten de kreeftbeweging van de eerste drie noten van de eerste regel. Hierna volgt een stapsgewijze voortzetting van de melodie. Aan het einde van de tweede regel ontspant de melodie zich op de toon *f* om vanuit regel drie vanuit de toon *d* stapsgewijs omhoog te klimmen. Door het vermijden van de tonica *es* blijft de melodie, het muzikale verhaal, verwachtingsvol.

De vierde regel is in melodisch opzicht een doorgetrokken lijn vanuit de derde regel en eindigt op de dominant *bes*. Alhoewel aan het einde van de vierde regel de beweging in afstand minimaal is, geeft de ritmiek nieuwe energie aan de melodie. Dit procedé is aan het einde van de tweede regel ook te zien.

De vijfde en zesde regel vormen één geheel. Regel vijf opent op de mediant *g* waarna de melodie stapsgewijs doorloopt tot de noot *d* (de septiem op de grondtoon *es*) en ontspant op de dominant. Vanuit die dominant opent de zesde regel en klinkt verlossend de hoge *es*, het octaaf op de grondtoon. Vanuit dat octaaf keert de melodie terug naar de sexttoon *c*

om vervolgens via de mediant stapsgewijs tot volledige ontspanning te komen.

Dit lied vraagt om een lange adem omdat er eigenlijk, met uitzondering aan het einde van de eerste regel, geen werkelijk moment van rust genomen kan worden. De inzet van de tweede regel vormt een grote spanningsboog naar de topnoot van deze melodie in de laatste regel. Het tempo wordt bepaald door de vierkwartsmaat, maar ook de wetenschap dat het tempo van dit soort melodieën niet te hoog genomen dient te worden. Juist dat maakt dat het *tempo giusto* zich moeilijk onder woorden laat brengen. De snelheid waarmee dit lied gezongen wordt, hangt nu eenmaal ook af van de ruimte waarin het gezongen wordt en van het *timbre* van het begeleidingsinstrument.

Wanneer te zingen?

Kijkend naar de vier strofen zoals opgenomen als Lied 282 in het *Liedboek* kan het functioneren bij de aanvang van de dienst. Wanneer dit lied met de volle omvang van de zeven strofen gezongen wordt, kunnen de eerste vier strofen als lied bij de opgang naar de Tafel gezongen worden, en kunnen de laatste drie strofen na afloop hiervan gezongen worden.

Het lied leent zich goed om op Witte Donderdag te zingen. Pasen is immers het ophanden zijnde feest, zoals strofe 3 en 4 bezingen. Maar meer nog haakt het op de deze dag aan bij de intimiteit van de voetwassing, zoals deze in Johannes 13: 1 - 15 tot ons komt.

Tenslotte

Dit is een van de pelgrimslieparen in het *Liedboek-2013*, een lied van iemand die op weg is naar een heilige plaats om daar die Ene te ontmoeten. Vanuit oude woorden ontsproot een nieuw lied. Een graag gezongen en toegankelijk lied, geschreven in de ik-vorm waarbij de gezamenlijkheidszin niet uit het oog verloren wordt.

Geënt op de Engelse melodie en traditie ontbreekt het eigenlijk nog maar aan één ding. De melodie heeft geen eigen naam. Zou 'MOKUM' in aanmerking komen...? •

Christiaan Winter. Foto: archief M&L